

SANDRA BERNOTAITĖ. BŪTINYBĖ TAPATINTIS (5)

Kultūrinės tapatybės tema pakraščiuokais smarkiai suaugusi su lietuvių *konfesinės tapatybės* klausimu: argi ne tiesa, kad kultūrinį ir visoki kitoki progresą mums iš Vakarų ant kalavijo ašmenų atnešė Kristaus kariai? Kai norime glaustis prie turtingos europinės tradicijos, tampame konfesiškai apsisprendusiais, statistinių

apklausų anketose išpažįstame Romos katalikų tikėjimą. Kai mūsų viešai neklausinėja, tampame laisvi nuo bažnyčių, užsispyrusiai savotiški, gamtos vaikai, ir, jei tikėsime rašytojo Pulgio Andriušio kelionių po Lietuvą liudijimais, dar dvidešimtojo amžiaus viduryje lakinome žalčius. Kai kas tas baidykles tebelakina, o tiesiai šviesiai užklausus, ar tikim, jog Jėzus Kristus gyvas (t. y. tinkamai miręs ir atitinkamai prisikėlęs, kaip moko Evangelijos), paaiškėja, kad nei tų šventųjų raštų esam skaitę, nei paisom kertinių tikėjimo tiesų. Dar prisiminkim, kiek tautiečių yra priėmę kitą tikėjimą (budistų, krišnaistų, musulmonų ir kt.), nekalbant apie kitokią, ne Vatikano propaguojamą, krikščionybės pakraipą (protestantai, evangelikai, babtistai, sekmininkai, ortodoksai ir kt.), o kur dar bedieviai... matyt ir šis tautinės tapatybės porūšis tikrumo neįneš.

Bet konfesinės tapatybės problema verta atidžiau pasidomėti: pastebėjau, kad būtent tikintieji garsiausiai kviečia susirūpinti lietuviškąja tapatybe. Diskursas, užgimęs su Lietuvos nepriklausomybės paskelbimu ir suaktyvėjęs stojant į ES, stiprų religinį atspalvį įgavo pastaraisiais metais, turbūt dėl paaštrėjusių politinių neramumų kaimynystėje. Nieko naujo, religijos ruporas pagarsėja karų ir marų laikais. Štai į mūsų kolektyvinę sąmonę grįžta mistiniai Oskaro Milašiaus regėjimai (Lietuva – Šiaurės Atėnai, sugražinsiantys Europai dvasingumą), vėl aktualu kalbėti apie tautos misiją „pasaulio išganymo“ kontekste, kurią kiekvienai tautai suteikė ne kas kitas, o pats Kristus „krikšto momente“. Pasak politikos mokslų daktaro [Žygimanto Pavilionio](#), „[p]olitikos filosofijos, strategijos trūkumas suvokiant mūsų tautos misiją ypač išryškėjo įstojus į ES, kuomet Lietuvą užgriuvo informacijos, pasirinkimų, dalyvavimų lavina“.

Intelektinis sąžiningumas, kurio nūnai taip stokojame viešojoje erdvėje, neįmanomas be mąstančio individo laisvės. Paradoksaliai Europos sąjungą – su josios laisve ir pasirinkimais – bandoma įvardinti kaip grėsmę tradicinėms dvasinėms vertybėms, kurios neva krikščioniškos, ir kurių apibrėžti remiantis

sveiku protu neva neįmanoma. Pavilionis teigia (ten pat), jog įsiklausę į popiežių (!) mokymus turime apsispręsti „dėl tolesnės integracijos į... ką konkrečiai pasakyti sunku, nes tai, kas išnyra prieš mūsų akis, yra iš esmės nepriklausoma nuo mūsų sąmonės, ketinimų, tikslų ar interesų. Tai yra tiesiog „tai“.“ Panašių kliedesių ir atviro Bažnyčios kišimosi į politinius šalies reikalus tiek daug, kad imu abejoti, ar nepražiopsojau kokios konstitucinės pataisos. Nes sekuliari yra ta šalis, kuri savo konstitucijoje skelbia, jog yra neutrali savo piliečių tikėjimo atžvilgiu ir neremia nei religijos, nei nereligiškumo.

Atsiverskime Lietuvos Respublikos Konstituciją, kurios 26 straipsnyje sakoma: „Minties, tikėjimo ir sąžinės laisvė yra nevaržoma. Kiekvienas žmogus turi teisę laisvai pasirinkti bet kurią religiją arba tikėjimą ir vienas ar su kitais, privačiai ar viešai ją išpažinti, atlikinėti religines apeigas, praktikuoti tikėjimą ir mokyti jo. Niekas negali kito asmens versti nei būti verčiamas pasirinkti ar išpažinti kurią nors religiją arba tikėjimą.“ Čia galima pridurti ir nuorodą į 5 straipsnį, kuriame apibrėžta: „Valstybės valdžią Lietuvoje vykdo Seimas, Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė, Teismas.“ Jei čia turimas omenyje ne Paskutinis teismas, Romos katalikų bažnyčios valdančiųjų sąrašė nematau, tad panašu, kad savo šalies atkūrimo momente pasirinkome būti neprigulnūs Bažnyčiai, ką užtvirtina Konstitucijos 43 straipsnio baigiamasis sakiny: „Lietuvoje nėra valstybinės religijos.“

Tad kodėl taip įnirtingai bandoma susieti lietuvių tautinę tapatybę su viena, bet ne vienintele, pasaulio religija? Anot [Antano Maceinos](#) (A. Smetonos laikų filosofo su stipria teologine pakraipa), tauta turi jos bruožus atspindintį tikėjimą, kurį dera vadinti ne *tautos religija*, bet *religiniu tautiškumu* – tai esąs „iš tautinės individualybės kilęs Dievo pergyvenimo ir garbinimo būdas“ (cit. iš [knygos „Tautinis auklėjimas“](#)). Tas žodžių apvertimas sąmoningas, mat apie *savitą* religinę tapatybę Maceina nekalba, tarsi nedvejodamas, jog Lietuva iki krikščionybės priėmimo neturėjo nei savo tikėjimo, nei misijos. Kai religija šitaip pastatoma greta tautiškumo, ji tampa politiška ir pavojingai privaloma kiekvienam – tai jau *religinė politika*, kurios sėkmės atveju Romos kardinolas *de jure* valdytų šalį drauge su Konstitucijos 5 straipsnyje išvardintais autoritetais. Kadangi Europos demokratiniai principai trukdo tokiam katalikų užmojui, kai kam, matyt, peršasi išvada, jog Lietuva, nusimetusi periferijos kompleksą, turi priešintis iš Vakarų plūstančiam moraliniam ir visokiam kitokiam reliatyvizmui, išgelbėti Europą nuo sekuliarumo, kitaip tariant, pasiūlyti grįžti į laikus prieš Apšvietą. Bet

Europa ten jau buvo, ir davatkiškumu jos nenustebinsi – daug įdomesnis dalykas yra mūsų kultūra, tos grožybės ir keistenybės, gyvos mūsų kalboje, dainose, santykiyje su gamta, dalykuose, kurie sąlygoja minties ir dvasios laisvę.

[*Sandra Bernotaitė*](#)

Autorės nuotrauka